

Statens stipend og garantiinntekter for kunstnere – årsrapport 2022

Innholdsfortegnelse

1. Nøkkeltall	2
2. Utvalgets beretning	2
3. Søkertall og tildelinger	5
4. Stipendordningenes treffsikkerhet	6
5. Fremtidsutsikter	7
6. Faktabokser	8
Utvalg og stipendkomitéer	8
Kulturrådets sekretariatsfunksjon	8
Statens kunstnerstipends formål og virkemidler	9

1. Nøkkeltall

SKS Volumtall	2020	2021	2022
Antall søknader	12 801	11 209	9 123
Antall tildelinger	1 562	1 200	1 121
Tildelingsprosent	12%	11%	12%

SKS Stipendordninger 2022	Antall søknader	Antall tildelinger	Tildelingsprosent
SKS Arbeidsstipend	3 165	343	11%
SKS Arbeidsstipend for yngre nyetablerte kunstnere	1 353	163	12%
SKS Diversestipend	3 242	344	11%
SKS Diversestipend for nyutdannede kunstnere	295	228	77%
SKS Stipend for etablerte kunstnere	780	35	4%
SKS Stipend for seniorkunstnere	288	8	3%
Totalt	9 123	1 121	12%

SKS Kunstnergrupper 2022	Antall søknader	Antall tildelinger	Tildelingsprosent
Andre kunstnergrupper	531	37	7%
Arkitekter	39	6	15%
Barne- og ungdomslitterære forfattere	298	30	10%
Billedkunstnere	3 016	263	9%
Dansekunstnere	351	83	24%
Dramatikere	217	34	16%
Faglitterære forfattere og oversettere	142	14	10%
Filmkunstnere	452	68	15%
Folkekunstnere	72	21	29%
Fotografer	272	34	13%
Interiørarkitekter	9	3	33%
Journalister	6	1	17%
Komponister	302	44	15%
Kritikere	67	18	27%
Kunsthåndverkere	582	79	14%
Musikere, sangere og dirigenter	984	95	10%
Populærkomponister	506	61	12%
Sceneinstruktører	99	16	16%
Scenografer og kostymedesignere	107	11	10%
Skjønnlitterære forfattere	654	77	12%
Skjønnlitterære oversettere	80	21	26%
Skuespillere og dukkespillere	332	104	31%
Teatermedarbeidere	5	1	20%
Totalt	9 123	1 121	12%

SKS tildelinger per fylke	Antall søknader	Antall tildelinger	Tidelingsprosent	Andel tildelinger
Agder	224	18	8%	2%
Innlandet	290	35	12%	3%
Møre og Romsdal	142	14	10%	1%
Nordland	124	10	8%	1%
Oslo	4 212	544	13%	49%
Rogaland	402	46	11%	4%
Svalbard	3	0	0%	0%
Troms og Finnmark	260	31	12%	3%
Trøndelag	559	77	14%	7%
Utlandet	341	44	13%	4%
Vestfold og Telemark	301	26	9%	2%
Vestland	989	122	12%	11%
Viken	1 276	154	12%	14%
Totalt	9 123	1 121	12%	100%

2. Utvalgets beretning

Etter to år med nedstenging og smittevernsrestriksjoner fjernet regjeringen i februar 2022 alle forskriftsfestede tiltak mot covid-19. Pandemien er nå i en annen fase, men ringvirkningene er langt fra over. I tillegg har 2022 vært et år preget av dyrtid og trangere økonomiske kår for mange.

Kultursektoren er blant næringene som ble hardest rammet av de innskrenkende tiltakene under pandemien. Dette gjelder særlig de delene av kulturlivet som baserer seg på et fysisk publikum, men inntektssituasjonen vurderes som forverret for de fleste kulturarbeidere.

I Kulturdirektoratet og NFIs delrapport om konsekvenser av pandemien i kultursektoren, påpekes det at til tross for at pandemien har bidratt til en økt digitalisering i kultursektoren, så har det ikke oppstått nye forretningsmodeller som følge av dette. De siste årenes digitale omstilling var en nødvendig tilpasning til pandemien, ikke en følge av endrede publikumsvaner. Digital formidling kompenserer derfor i liten grad for tapte inntekter. Ikke minst ser vi at markedsmekanismene som digitalisering skaper, trekker i retning av at noen få store formidlere og aktører dominerer tilbudet av kulturelle uttrykk. Spørsmålet om hvordan verdiene som skapes på digitale plattformer skal fordeles og hvordan et mangfoldig kunstliv skal ivaretas, er sentralt for store deler av kultursektoren og er blitt mer aktuelt under pandemien.

Utvalget forstår at konsekvensene av pandemien i kultursektoren ikke kan anses som noe unikt eller som et engangstilfelle kun relatert til covid-19. De strukturelle utfordringene kunstnere allerede står ovenfor har blitt forverret av pandemien. Mange kunstnere opplever økt usikkerhet om sin fremtidige arbeids- og inntektssituasjon.

I den nye hverdagen har økonomisk støtte til enkeltkunstnere fra Statens kunstnerstipend vist seg som et treffsikkert og effektivt virkemiddel for å bøte på noen av utfordringene kunstnerne har møtt. Stipendmottakere har i stor grad kunnet opprettholde sin kunstneriske produksjon selv om etterspørsel og andre inntektsmuligheter har sviktet. Videre er kunstnere fortsatt en lavinntektsgruppe med få sosiale rettigheter og liten tilknytning til det regulerte arbeidslivet. Arbeidstipendene er unike da de, i motsetning til andre stipender og inntekter fra kunstnerisk virksomhet, blir utbetalt som lønn. Statens kunstnerstipend er dermed det eneste virkemiddelet som sikrer kunstnere trygderettigheter.

Utvalget har levert høringssvar sammen med Kulturrådet og styret for Fond for lyd og bilde til NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale. Her understreker vi blant annet at kulturpolitikken må sikre samspill og balanse mellom ulike formål og virkemidler for å ivareta godt yringsmangfold og at andelen til det frie feltet og de frittstående ytringene må økes. Vi må ivareta rekruttering til kunst- og kulturfeltet fra alle deler av samfunnet og tilby en kunstnerøkonomi som sikrer frihet og kvalitet i kunstutøvelsen, utvikling av kunstnerskap og rimelige levekår. Statens kunstnerstipend fortsetter å være et av våre viktigste kunstnerpolitiske virkemiddel for en god kunstnerøkonomi som legger forholdene til rette for dette.

Trude Gommæs Ugelstad

Utvalgsleder

3. Søkertall og tildelinger

Statens kunstnerstipend har hatt en jevn økning av søknader de siste årene. Fra 2021 til 2022 så vi imidlertid en nedgang på 18,6%, fra 11 209 til 9 123 søknader. Nedgangen var forventet, og ses i sammenheng med at flere kunstnere søkte stipend for å opprettholde inntektsgrunnlag og kunstnerisk aktivitet under pandemien. Søknadene ble dessuten sendt i tidsrommet da regjeringen besluttet at Norge skulle gå over til en normal hverdag med økt beredskap. Mange forventet derfor at de kunne gjenoppta virket sitt uten nye restriksjoner.

Den største nedgangen ser vi av den grunn hos populærkomponister, musikere, sangere og dirigenter samt skuespillere og dukkespillere. Dette tatt i betraktning, så ser vi en fortsatt økning av søknader til Statens kunstnerstipend sammenliknet med 2020. Selv om nedgangen fra 2021 til 2022 er størst i de nevnte kunstnergruppene, så er det fremdeles disse som har størst økning sammenliknet med antall søknader før nedstengingen. Dette kan antyde at flere kunstnere i disse gruppene først ble kjent med stipendordningene som følge av pandemien.

Det er mulig å søke på flere stipendordninger i samme søknadsskjema. Det er derfor relevant å se på antall unike søkere. Det var 4 503 søkere i den ordinære søknadsrunden. Av disse har 536 søkt stipend fra flere kunstnergrupper. Til sammen var det 1 360 førstegangssøkere. Dette er en nedgang på 8% sammenliknet med de to siste årene før pandemien.

Totalt ble det tildelt 1 121 nye stipend i 2022, med en tildelingsrate på 12%. Av disse var 572 engangsutbetalinger (diverse stipend) og 549 stipender med månedlige utbetalinger (arbeidsstipend og stipend for etablerte/seniorkunstnere). Regner vi med alle som stod i ordninger med flerårige tildelinger var det 1 811 kunstnere som mottok stipend fra Statens kunstnerstipend i 2022. Medregnet covid-19-stipendet med engangsutbetaling i 2020 og gjennomføringsperiode i 2021, ble det behandlet i overkant av 2 600 rapporter i 2022.

4. Stipendordningenes treffsikkerhet

Søkere til Statens kunstnerstipend kan velge mellom 23 ulike kunstnergrupper å vurderes under, inkludert «andre kunstnergrupper» som både skal ivareta tverrfaglig praksis og understøtte nye kunstneriske uttrykk. Det er også mulig å søke stipend i flere kunstnergrupper. Søkere til flere kunstnergrupper vurderes individuelt av de aktuelle stipendkomiteene. Videre er stipendene delt i særskilte stipend for nyutdannede kunstnere, yngre kunstnere og kunstnere i etableringsfase, samt langvarige stipend for etablerte kunstnere og kunstnere som er 57 år eller eldre i tildelingsåret. Vi anser derfor stipendordningene som å ha stor bredde i sitt nedslagsfelt.

Utvalget har tilrettelagt for at vi aktivt kan følge med på utviklingen innen de ulike kunstnergruppene ved at stipendkomiteene levere tilbakemeldinger om særlige trekk i søknadsmaterialet og tendenser i utviklingen av ulike kunstuttrykk. Disse tilbakemeldingene deles også med Kulturdirektoratets fagansvarlige innenfor de aktuelle kunstfeltene. Et slikt mangfoldsperspektiv er viktig for å sikre at det er rom for alle kunstneriske retninger og ytringer.

Gjennom de ulike stipendordningene og bredden av kunstfelt som er representert gjennom kunstnere som mottar stipend bidrar Statens kunstnerstipend til at målene i den statlige kunstnerpolitikken nås, ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere, gjennom å motta direkte tilskudd fra staten, skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv. Utvalget vil fortsatt arbeide for å sikre at tilgangen til å søke stipend er tilgjengelig for alle grupperinger i befolkningen, og å ivareta god forvaltningsskikk og armlengdes avstand i stipendkomiteenes arbeid.

Mens både kunstnerorganisasjonene og stipendkomiteene gir tilbakemelding om at stipendene er et treffsikkert kunstnerpolitisk virkemiddel som fører til at flere kunstnere klarer å opprettholde sitt kunstneriske virke, så påpekes det samtidig at det er flere støtteverdige søkere enn tilgjengelige stipend. Mange ser seg derfor nødt til å avkorte diverse stipend eller å innstille til færre år enn omsøkt for å kunne gi tilskudd til flere. Forutsigbarhet i forbindelse med fornyelse av 10-årige stipend for etablerte kunstnere har i så måte vært tema i 2022, da første gruppe av kunstnere i denne stipendordningen kunne søke fornyelse i år, med vedtak i 2023. Dette følger av forskriftens bestemmelse om at vedtak om fornyelse av dette stipendet skal foreligge senest åtte måneder før opprinnelig stipendperiode utløper. Utvalget vil evaluere denne søknadsprosessen med utgangspunkt i tilbakemeldingene som blir gitt av kunstnerorganisasjonene og de aktuelle stipendkomiteene.

5. Fremtidsutsikter

Kunstnernes inntekter og levekår har stått høyt på den kulturpolitiske agendaen i mange år. Pandemien understreket ytterligere at kunstnere er en økonomisk svært sårbar gruppe. I rapporten Sterkere tilbake - Pandemiens konsekvenser for kultursektoren og mulige virkemidler for gjenoppbygging påpeker Kulturdirektoratet at pandemien ventes å ha en langtidseffekt på kunstnerøkonomien, blant annet ved at et fall i vederlagsinntekter vil inntreffe etter noe tid. Inntektsundersøkelser fortsetter å vise at kunstnere ikke har blitt løftet som inntektsgruppe, og at det har funnet sted en «nedbygging av den spesifikt nordiske kunstnerpolitiske modellen» hvor vi ser lav vekst i de statlige tilskuddene til kunstnerformål. En økning av antall stipendhjemler, samt å øke størrelsen på Statens kunstnerstipend, er derfor et målrettet tiltak for en styrket kunstnerøkonomi som vil bidra til at målene i den statlige kunstnerpolitikken blir nådd.

Statens kunstnerstipend har vært et sentralt virkemiddel på det kunst- og kunstnerpolitiske området siden 1970-tallet. Ordningen har blitt drøftet i en rekke offentlige utredninger de siste tjue årene. Disse utredningene er basert på generelle inntrykk av hvordan stipendordningen fungerer og på kunnskap om søkermassen og organisasjoner som er direkte involvert i forvaltningen av denne.

Utvalget ser et behov for mer systematisk og utfyllende kunnskap om Statens kunstnerstipend sin rolle og betydning i kunstfeltene og for den enkelte kunstner og om hvordan ordningen fungerer sett opp imot utviklingen i kunstfeltene. Utvalget understreker viktigheten av å etablere et slikt kunnskapsgrunnlag, som en forutsetning for eventuelle endringer i ordningen.

Det bør derfor gjennomføres en evaluering av Statens kunstnerstipend, som belyser og vurderer ordningens rolle og betydning i kunstfeltene og for den enkelte kunstner, forvaltningsmessige sider ved ordningen og ordningens innretning sett opp imot utviklingen i kunstfeltene.

6. Faktabokser

Utvalg og stipendkomitéer

Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere har fem medlemmer som oppnevnes av Kulturdepartementet for fire år av gangen. To av de fem faste medlemmene oppnevnes etter innstilling fra Kunstnernettverket. Medlemmene oppnevnes med personlige varamedlemmer og kunstnerrepresentantene oppnevnes med to varamedlemmer hver. Utvalget som virket fram til og med 2026 ble oppnevnt for fire år fra 1. januar 2022.

Utvalgets medlemmer

Leder:	Trude Gornæs Ugelstad
Vara:	Arnfinn Bjerkestrand, kirkemusiker og tidligere kultursjef
Nestleder:	Ande Somby, førsteamanuensis ved juridisk fakultet, UiT
Vara:	Ida Gjessing, advokat
Medlem:	Erik Henningsen, forskningssjef ved Senter for velferds- og arbeidslivsforskning, by- og regionalinstitutt NIBR, velferd, demokrati og offentlig forvaltning, Oslo Met
Vara:	Stine Baumann, jurist
Medlem:	Un-Magritt Nordseth, koreograf
Vara:	Anneli Marian Drecker, musiker
Vara:	Duc Mai-The, skuespiller
Medlem:	Hisham Zaman, filmskaper
Vara:	Hanne Øverland, visuell kunstner
Vara:	Bjørn Alex Herrman, skjønnlitterær oversetter

Stipendkomiteer

Utvalget tildeler stipend etter innstilling fra 23 sakkyndige stipendkomiteer. Stipendkomiteene består av minst tre medlemmer og oppnevnes av kunstnerorganisasjonene med unntak av stipendkomiteen for andre kunstnergrupper som oppnevnes av utvalget. Stipendkomiteene foretar den kunstfaglige vurderingen av søknadene og innstiller til utvalget som fatter vedtak. Ifølge forskriften for Statens kunstnerstipend skal bare kunstnerisk kvalitet og aktivitet vektlegges ved tildeling. Det er utarbeidet egen veiledning for stipendkomiteenes arbeid, blant annet for å sikre at arbeidet følger bestemmelsene i forskriften og forvaltningslovens bestemmelser om habilitet, taushetsplikt og veiledningsplikt. Samlet har stipendkomiteene ca. 120 medlemmer.

Kulturrådets sekretariatsfunksjon

Sekretariatet for Statens kunstnerstipend utgjør omtrent fem årsverk og er en del av Kulturdirektoratets fagadministrasjon. Sekretariatet administrerer utlysinger og søknader, veileder søkere og stipendkomiteer, legger til rette for utvalgets behandling av saker og følger opp utvalgets vedtak. Sekretariatet behandler også saker som er delegert av utvalget, f.eks. kortere permisjonssøknader og søknader om omdisponering. Sekretariatet administrerer utbetalinger av stipendene og følger opp rapporter fra stipendmottakere.

Statens kunstnerstipends formål og virkemidler

Formålet med stipendordningene under Statens kunstnerstipend er å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere, gjennom å motta direkte tilskudd fra staten, skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv. Målgruppen er profesjonelle kunstnere som ikke er i en grunnutdanningsfase og som hovedsakelig bor og virker i Norge. Stipendene tildeles av Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere.

Statens kunstnerstipend har normalt 6 ulike ordninger som har årlig utlysing. For 2020 ble det også opprettet en egen midlertidig stipendordning med egen utlysing. Rapportene for denne ble behandlet i 2022. Formålet til de ulike stipendordningene er gitt i Forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere.

Arbeidsstipend

Arbeidsstipend skal gi kunstnere anledning til å videreutvikle sitt kunstneriske virke og til å kunne ha kunstnerisk aktivitet som sin hovedbeskjeftigelse. Arbeidsstipend skal også kunne gis til omskolering til annen kunstnerisk virksomhet.

Arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere

Arbeidsstipendet skal gi yngre/nyetablerte kunstnere i etableringsfasen anledning til å utvikle seg kunstnerisk og sette dem bedre i stand til å leve av sitt virke som kunstner.

Diversestipend

Diversestipend skal være et bidrag til den enkelte søkers kunstneriske virksomhet. Det kan bl.a. gis støtte til etablering, kurs, reiser, studier, fordypning, materialer, utstyr, markedsføring, konsulentbistand osv. Det gis ikke støtte til ordinær utdanning, prosjekter eller utgifter man har hatt før tildelingsåret.

Diversestipend for nyutdannede kunstnere

Diversestipend for nyutdannede kunstnere skal bidra til å lette overgangen til yrkeslivet for kunstnere som har gjennomført kunstutdanning på bachelor- eller masternivå. Formålet for diversestipend gjelder tilsvarende.

Stipend for etablerte kunstnere

Stipend for etablerte kunstnere skal gi kunstnere anledning til å utvikle sitt kunstneriske virke over en lengre periode og til å kunne ha kunstnerisk aktivitet som sin hovedbeskjeftigelse.

Stipend for seniorkunstnere

Stipend for seniorkunstnere skal sikre mottakerne økonomisk trygghet, slik at de kan ha kunstnerisk aktivitet som sin hovedbeskjeftigelse.

Tabell 1: Avsetning 2022 til ordningene som ligger under utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere:

Ordning	Tildelt 2022 (i tusen kr.)
Arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere	217 537
Covid-19 1-årig AS/ASY	33 200
Diversestipend	16 000

Diversestipend for nyutdannede kunstnere	17 000
Garantiinntekt og langvarige stipend	162 457
<i>Totalt</i>	<i>446 194</i>

Bevilgningen på Kap. 321 omfatter også midler til statsstipend (post 71), nordisk forfatterstipend, æresstipend og æreslønn og vederlag til stipendkomiteene (post 73). Disse ordningene administreres av fagadministrasjonen.

